

Мислива Оксана Олегівна
ст. викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Протидія правопорушенням є однією з поліцейських послуг, яку в ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII передбачено задля забезпечення конституційних прав і свобод громадян (ст. 3 Конституції). Закон України «Про Національну поліцію» щодо діяльності поліції пропонує застосовувати термін «протидія» злочинності, складовими якої є «превентивна» та «профілактична» діяльність, спрямована на запобігання вчиненню правопорушень, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживання у межах своєї компетенції заходів для їх усунення. Також у переліку повноважень поліції одними з перших передбачено: «профілактичну» діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, а також виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень (ст. 23).

Отже, насамперед, визначення потребують ці терміни, особливо введена в обіг Законом України «Про Національну поліцію» нова категорія «превенція», яка не є традиційною для національного законодавства. Короткий аналіз визначення зазначених термінів показує, що в законодавстві їх вжито неодноразово.

Загалом, стосовно заходів, спрямованих на недопущення правопорушень і зниження рівня злочинності, у різні часи в юридичній науці використовувались різноманітні терміни, серед яких: «боротьба», «вплив», «запобігання», «контроль», «попередження», «протидія», «тиск», «застереження», «відвернення», «випередження», «профілактика».

Протидія правопорушенням є «інтегрованою, багаторівневою взаємодією та взаємозалежністю елементів системи, яка створена для здійснень функцій боротьби із протиправними вчинками» [1]. Це методологічно складне суспільне явище, яке охоплює багаторівневу систему заходів, що проводяться державними, недержавними органами та установами, громадськими формуваннями та окремими громадянами з метою виявлення причин та умов вчинень правопорушень, для мінімізації або нейтралізації впливу діянь, що їх породжують, пошуку шляхів, засобів ефективного впливу на потенційного правопорушника [2, с. 145-147].

Часто у підзаконних актах та їх проектах, оприлюднених на офіційному сайті Верховної ради України, терміни «запобігання» та «профілактика» ви-

користуються як синоніми, а от у Законі України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2011 визначено, що попередження – це система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин й умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося. Однак далі вказується, що попередження включає в себе профілактику.

Так, у «Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року» від 30.12.2015 вживаються терміни «запобігання» та «протидія», хоч у тексті повсюди йдеться про усунення причин й умов правопорушень, так само як і в Плані заходів на 2016 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів від 11.02.2016.

У Законі України «Про запобігання корупції», наприклад, дефініція «запобігання» взагалі відсутня, а в ст. 6 Кодексу України про адміністративні правопорушення використана категорія «запобігання» як діяльність, яка не містить у своєму змісті «виявлення та усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню».

Авторами одного з проектів Закону України «Про профілактику правопорушень» було запропоновано таке співвідношення розглядуваних категорій: «попередження» – система засобів адміністративного примусу, спрямованих на недопущення здійснення наміру конкретної особи до початку зазіхання на вчинення правопорушень, а їх «профілактика» – обов'язкова діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, у тому числі громадських організацій, спрямована на виявлення та усунення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень, а також виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень, та застосування заходів до їх виправлення [3].

У Наказі Національної поліції України від 27.12.2016 № 1377 «Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів» до поняття «проведення профілактичних заходів поліцією» включено проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень, а профілактичні заходи визначено як дії поліції, спрямовані на недопущення правопорушень та запобігання їх учиненню, ліквідацію причин та умов, що їх викликають [4].

Профілактика правопорушень у новітніх електронно-інформаційних ресурсах, як свідчить контент-аналіз нормативно-правових актів, опублікованих на офіційному сайті Верховної ради України, здебільшого вживається у медичному, технічному та гуманітарному (юридичному) значенні, хоча у підзаконних актах вживається у медичній та соціальній сфері [5].

Перелік наведених прикладів не є вичерпним. Втім, слід погодитись із думкою, що наукові спори з приводу вживаної термінології у даній ситуації не створюють принципового значення для практичного впливу на криміногенні процеси. Водночас законодавство у правовій державі, якою має бути

Україна, має бути чітким і лаконічним з метою його одноманітного і правильного застосування. Отже, і термінологія у сфері протидії злочинності, як і раніше, потребує визначення та усунення розбіжностей в її розумінні.

З аналізу Закону України «Про Національну поліцію» можна сказати, що превентивна діяльність поліції стосується тільки передбачених у ст. 31 поліцейських заходів. Профілактична діяльність поліції є різновидом надання послуг у сфері протидії злочинності, що здійснюється підрозділами Національної поліції, який полягає у здійсненні сукупності заходів, що мають на меті виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, шляхом впливу на правосвідомість особи. Тож протидія правопорушенням у «поліцейському» розумінні (вузькому) є багаторівневою системою заходів, які здійснюються поліцією як передбачені законодавством превентивні заходи, та як профілактичні – у взаємодії з державними, недержавними органами та установами, громадськими формуваннями та окремими громадянами з метою виявлення причин та умов вчинень правопорушень, для мінімізації або нейтралізації впливу діянь, що породжують правопорушення, пошуку шляхів, засобів ефективного впливу на потенційного правопорушника.

Протидія ж у широкому розумінні передбачає такий розвиток економіки, політики, ідеології, культури і побуту, який сприятиме усуненню або нейтралізації негативних аспектів суспільного життя, що є причинами та умовами різних видів правопорушень. Важливе значення для цього має правова регламентація, покликана стимулювати соціально корисну поведінку й протидіяти чинникам, що негативно впливають на формування особистості та її життєдіяльність у державі, та створювати таким чином умови для оптимального здійснення попереджувального впливу.

1. Клюев О.М. Сутність та загальна характеристика профілактичної діяльності на місцевому рівні / О.М. Клюев // Форум права. – 2006. – № 2. – С. 76-79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.

2. Комарницька І.І. Поняття та особливості профілактики адміністративних правопорушень у сфері власності / І.І. Комарницька // Часопис Київськ. ун-ту права. – 2014. – № 1. – 156 с.

3. Маєвський В.І. Закон України «Про профілактику правопорушень», травень 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lukashi-nvk.edukit.kiev.ua.

4. Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів : наказ Національної поліції України від 27.12.2016 № 1377 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

5. Заголовок з екрану [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main>.